

Respons

Usbekistan: Bruk av hijab

Problemstilling/spørsmål:

- Opplever kvinner i Usbekistan reaksjoner fra myndighetene hvis de bruker hijab?

Hijab¹ brukes av kvinner både i hovedstaden Tasjkent og ellers i landet, men det varierer sterkt hvor utbredt bruk av hijab er (Dmitrij Aljajev, møte i Moskva juni 2012). Flere kilder opplyser at hijab er mest utbredt i Ferganadalen², som er det mest religiøse området i Usbekistan, selv om bekledning også varierer innad i Ferganadalen. I Andisjan, som er en svært religiøs by, er religiøs bekledning vanlig, mens i byen Fergana, hvor etniske russere utgjør en stor del av befolkningen, er religiøs bekledning uvanlig (Hannes 2008). Det er ikke vanlig blant kvinner i Tasjkent å bruke hijab og heller ikke i byene Samarkand og Bukhara (usbekisk kilde, e-post november 2012; velinformert kilde, november 2012).

Som følge av president Karimovs kamp mot ytterliggående islam, kan muslimsk klesdrakt vekke negativ oppmerksomhet hos myndighetene (Human Rights Watch, e-post 2012). Hvor utbredt det er at slik bekledning faktisk vekker reaksjoner, og hva slags reaksjoner det kan være snakk om, er ikke lett å fastslå.

I Andisjan har kvinner blitt oppsøkt på markeds plassene og blitt bedt om å fjerne sine religiøse hodeplagg, mange har også blitt tvunget til å forlate markedene (Fitzpatrick 2010).

Ulike kilder uttaler seg forskjellig om hvorvidt bruk av hijab er forbudt ved lov. Ifølge den usbekiske journalisten Dmitrij Aljajev (møte i Moskva, juni 2012) er hijab for tiden ikke forbudt ved lov, men han opplyser at det i perioder har vært forbud mot hijab.

Landinfo har funnet informasjon som viser at personer har blitt dømt for bruk av hijab. Ifølge lederen for menneskerettighetsorganisasjonen Ezgulik, Vasilya Inoyatova (som sitert i Uznews 2012) ble en kvinne i oktober 2011 dømt til å betale ti ganger minimumslønn pga.

¹ Med hijab menes sløret som muslimske kvinner dekker håret med. Sløret festes under haken og dekker nakke, bryst- og skulderparti; fargene skal være nøytrale, stoffene ugjennomsiktige.

² Ferganadalen er et område som krysser grensene til Usbekistan, Kirgisistan og Tadsjikistan.

bruk av hijab. Kvinnen skal ha blitt dømt etter artikkel 184.1 i administrativ lov³. Ifølge artikkelen i Uznews skal dette være første gang en kvinne har blitt dømt for bruk av hijab og også første gang denne lovbestemmelsen har vært brukt. Ifølge Uznews benytter usbekiske myndigheter vanligvis andre virkemidler overfor kvinner med hijab, som for eksempel trusler om å nekte dem adgang til skoler etc. Vasilya Inoyatova opplyste til Uznews at kvinnen som ble dømt har tre nære slektninger som alle er fengslet grunnet religiøs tilhørighet.

Ifølge Migrationsverket (2012) indikerer enkelte kilder at hijab er bannlyst, og at det finnes eksempler på at kvinner som bærer hijab har blitt bøtelagt eller dømt til fengselsstraff. Migrationsverket opplyser ikke hvor mange dette gjelder og heller ikke om det er andre forhold som ligger til grunn for disse reaksjonene. En representant fra Ferghana News Agency (som sitert i Migrationsverket 2012, s. 26) hevder at det ikke finnes noen lov som forbyr kvinner å bære hijab, men kun en regjeringsbeslutning som ikke er offentliggjort. Ifølge Ferghana News Agency risikerer kvinner undertrykkelse om de bærer hijab på offentlige steder.

En doktorand i statsvitenskap (Bedford 2005) forteller fra sitt feltarbeid i Usbekistan at det ikke er uvanlig at kvinner med hijab på landsbygda blir anklaget for ekstremisme og fengsles. En representant for Human Rights Watch opplyste til Landinfo i 2008 (møte i Oslo) at kvinner i hijab kunne bli stoppet på gaten i Usbekistan og bli sjikanert.

Ifølge flere kilder (Bayram 2009; Refugee Review Tribunal 2010; U.S. Department of State 2012) slår usbekiske myndigheter ofte ned på religionsutøvelse blant barn i skolen. Skolebarn har blitt utspurt om sitt forhold til religion og om hvorfor de går i moskeen. Myndighetene gjør hva de kan for at skolebarn ikke skal være til stede i moskeene. Det at elever kommer på skolen med hijab, blir lagt merke til og rapportert. Det har også vært situasjoner der unge jenter har blitt sendt hjem fra skolen og blitt truet fordi de har brukt hijab. Mødre skal ha blitt avkrevd å fjerne hijaben for at barna skal få adgang til skolen. Dette skal ha skjedd ved flere skoler i Tasjkent (Fitzpatrick 2010). Det er også eksempler på at kvinner ikke har fått stillinger de har søkt på fordi de bærer hijab. Videre finnes eksempler på at unge jenter har blitt møtt med utsagn om at de må fjerne hijaben for å kunne ta eksamen ved universitetet (usbekisk kilde, e-post 2012).

Usbekiske menn som viser sin religiøse tilknytning ved å ha skjegg, eller kvinner som bærer hijab, utsetter seg for risiko og blir kontrollert og svartelistet, ifølge Human Rights Institute i Moskva (som sitert i Migrationsverket 2012, s. 25). Denne gruppen risikerer å påkalle seg myndighetenes oppmerksomhet og kan lettere mistenkes for å tilhøre ekstremistiske miljøer (Migrationsverket 2012 s. 5, 10).

Ifølge Dmitirj Aljajev (møte i Moskva, juni 2012) har den mannlige befolkningen i Usbekistan tradisjonelt sett vært mer religiøs enn den kvinnelige. Kvinnene har imidlertid etter hvert også blitt mer religiøse. Menn i religiøs bekledning vekker generelt større oppmerksomhet enn kvinner iført hijab. Ifølge Aljajev betyr imidlertid ikke dette at kvinner kan føle seg trygge på at de ikke vil få problemer med myndighetene. Hvis situasjonen tilspisser seg og det kommer en ny bølge med reaksjoner mot ytterliggående muslimer, kan myndighetene også rette oppmerksomheten mot kvinner iført hijab.

³ Artikkel 184.1 i administrativ lov omhandler forbud mot å vise seg på offentlig sted iført religiøs bekledning. Strafferammen er 5-10 ganger minimumslønn.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Bayram, M. (2009, 12. januar). Uzbekistan: Children and parents threatened for attending places of worship. *Forum 18*. Tilgjengelig via UNHCR Refworld http://www.unhcr.org/refworld/topic,464db4f52,46a70f422,496c5bf22,0,,COUNTRY_NEWS,.html [lastet ned 7. november 2012]
- Bedford, S. (2005, desember). Om rätt og fel slags islam. Reflektioner kring ett fältarbete i Uzbekistan. *Sällskapet för studier av Ryssland, Central-och Östeuropa samt Centralasien, Bulletin 05(4)*, 1-5. Tilgjengelig fra <http://www.sallskapet.org/bull/bull42005.pdf> [lastet ned 8. november 2012]
- Fitzpatrick, C. A. (2010, 25. juli). Why women wear – or don't wear the hijab in Central Eurasia. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/61603> [lastet ned 8. november 2012]
- Hannes, N. (2008, 28. mars). Uzbekistan: Two cities of Fergana. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/64570> [lastet ned 13. november 2012]
- Migrationsverket (2012, 21. mai). *Utsatta grupper i Uzbekistan – rapport från utredningsresor*. Norrköping: Migrationsverket. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=27564> [lastet ned 7. november 2012]
- Refugee Review Tribunal, Australia (2010, 3. desember). *Country Advice Uzbekistan. Uzbekistan – UZB37809- Samarkand- Muslims-Religious groups-Freedom of religion-Hizb-ut-Tahrir-Children-religion instruction*. Sydney: Refugee Review Tribunal. Tilgjengelig fra <http://www.mrt-rrt.gov.au/Country-Advice/Uzbekistan/Uzbekistan-Country-of-Origin-Information/default.aspx> [lastet ned 8. november 2012]
- U.S. Department of State (2012, 30. juli). *International Religious Freedom Report 2011 - Uzbekistan*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm#wrapper> [lastet ned 7. november 2012]

- Uznews (2012, 9. februar). Woman in Uzbekistan convicted for wearing hijab. Uznews. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&sub=top&cid=3&nid=19029 [lastet ned 8. november 2012]

Muntlige kilder

- Aljajev, Dmitrij. Møte i Moskva 1. juni 2012.
Dmitrij Aljajev er en usbekisk journalist som har bodd nesten hele sitt liv i Usbekistan. Det siste året har han jobbet for BBC i Moskva. Aljajev skriver også for det usbekiske opposisjonelle nettstedet Uznews som drives fra Tyskland. Aljajev skriver blant annet mye om migrasjonsprosesser fra Sentral-Asia.
- Human Rights Watch. Møte i Oslo 23. juni 2008 og e-post 8. november 2012.
- Usbekisk kilde. E-post 8. november 2012.
- Velinformert kilde. E-post 8. november 2012.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.